

Батлав:

БОАЖЯ-ны ХБОБНУГ-ын дарга:...../Ч.БАТСАНСАР /

Зөвшөөрч хэрэгжүүлэх үүрэг хүлээсэн:

“ПЕНТАТЕРРА” ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал...../У. СОДОО /

Сэлэнгэ аймгийн баянгол сумын нутагт орших МҮ-019039 тоот дугаартай “наран голын зүүн дэнж хш-102-хш-114” АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

/ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ДУГААР МҮ-019039/

Хянасан:

БОАЖЯ-ны ХБОБНУГ-ын мэргэжилтэн:...../ /

Боловсруулсан:

“ПЕНТАТЕРРА” ХХК-ийн Байгаль орчны мэргэжилтэн:...../ /

УУЛ УУРХАЙН ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЯНАЛТЫН ХУУДАС

Хянасан огноо	
Хянасан мэргэжилтэнгүүдийн хувийн дугаар	
Дүгнэлт	
<ul style="list-style-type: none"> • Шийдвэрийн төсөл • Ололт, амжилттай тал • Дутагдалтай сул тал • Шаардлага 	

НЭГ. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ ХУУЛИЙН ЭТГЭЭД, ТӨСЛИЙН ТУХАЙ ТОВЧ МЭДЭЭЛЭЛ

- Байгууллагын нууцын тухай хуулийн 6.1 болон 6.2-ыг үндэслэн дагуу тухайн төслийн хуулийн этгээд мэдээллийн төрлийн харгалзах мөр, баганад мэдээллийг товч хэлбэрээр үнэн зөв оруулах.
- Тухайн төсөлд хамааралгүй мэдээллийг “*хамааралгүй*” гэж бөглөнө.
- 1.2.7 дахь хаалтын дараах зориулалт гэдэгт уурхайн хаалтын дараа нөхөн сэргээсэн газрыг бэлчээр, газар тариалан, агуулах, олон нийтэд зориулсан үйлдвэр, үйлчилгээ гэх мэт тухайн газрыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулахаар төлөвлөж буй бол орон нутагтай урьдчилан тохиролцсон чиглэлийг оруулах.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
1.1	1. Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр	ПЕНТАТЕРРА ХК
	2. Аж ахуйн нэгжийн улсын бүртгэлийн дугаар	9011223039
	3. Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны чиглэл	УУЛ УУРХАЙ
	4. Аж ахуйн нэгжийн харьяаллын хаяг	Сэлэнгэ аймаг, Баян гол сум II-р баг
	5. Захирлын нэр, утас, цахим хаяг	
	6. Холбогдох мэргэжилтний нэр, утас, цахим шуудангийн хаяг	Б.Амангелди Amangeldi@sharyngol.mn 99010414
1.2	1. Төслийн нэр	НАРАН ГОЛ
	1. Төслийн харьяаллын байршил	Сэлэнгэ аймаг, Баян гол сум II-р баг
	3. Төслийн ангилал а. нүүрс, алт, жонш, төмрийн хүдэр гэх мэт б. ил уурхай, далд уурхай, шороон орд в. баяжуулах үйлдвэр	1. Шороон орд 2. Ил уурхай
	4. Төсөл эхэлсэн огноо	2020
	5. Төсөл хэрэгжих хугацаа	2 жил
	6. Уурхайн хаалт эхлэх огноо	-
	7. Хаалтын дараах зориулалт	

8. ТЭЗҮ баталсан огноо	2022
9. Урьд оны бүтээгдэхүүний нийт хэмжээ /дундаж/	-
10. Ажилчдын тоо	50
11. Тухайн жилийн ажлын ерөнхий төлөвлөгөө	40
12. Тухайн төсөлд хамраах дэд бүтэц <ul style="list-style-type: none"> • замын урт, эхлэл, төгсгөлийн цэг, чиглэл; • шатахуун түгээгүүрийн тоо • шатахуун агуулахын агууламжийн хэмжээ • тэслэх, дэлбэлэх бодисын үйлдвэрийн хүчин чадал гэх мэт 	ШТС -1 3 ш 100 ТН

ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛЭЭР ОЛГОГДДОГ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ, ДҮГНЭЛТ, ЛАВЛАГААНЫ ТОВЧ МЭДЭЭЛЭЛ

- Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай 2.3-ыг үндэслэн хуулийн этгээд тусгай зөвшөөрөлтэй холбогдох доорх мэдээллийг үнэн зөв оруулах.
- Тусгай зөвшөөрөл, үнэлгээ, дүгнэлтийг баталсан хуулийн этгээд, дугаар, огноог оруулах
- Доорх хүснэгтийн 2.1.9, 2.1.10-г тусгагдсан холбогдох 7 материалын хуулбарыг байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд зайлшгүй хавсаргах. Мэдээлэл оруулах багананд хавсралтын нэрийг оруулах.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
2.1	1. Тусгай зөвшөөрлийн төрөл /ашигт малтмал/ Дугаар Хүчинтэй хугацаа Талбай	013039А 2045 он 63.24 га
	2. Тусгай зөвшөөрлийн төрөл /химийн бодис ашиглах/ Дугаар Хүчинтэй хугацаа	
	3. Химийн бодисын агуулгад хийсэн мэргэжлийн хяналтын газрын тодорхойлолт	
	4. Галын дүгнэлтийн огноо, дугаар	2022.03.
	5. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын ерөнхий үнэлгээний огноо, баталсан хуулийн этгээд	2022 он

6. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний огноо, баталсан хуулийн этгээд	2022
7. Ус ашиглалтын дүгнэлтийн огноо	-
8. Тухайн жилийн уулын ажлын батлагдсан төлөвлөгөөний огноо	-
9. Батлагдсан уулын ажлын төлөвлөгөөний 1.1, 1.5, 1.7, 1.9, 1.10, 1.11 дэх маягтыг хавсаргах	
10. ТХГН-ын тухай хууль, Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулиар тогтоосон хамгаалалтын бүсийн хилийн заагтай давхацсан эсэхийг тодорхойлсон лавлагааг хавсаргах	Давхцалгүй
11. Тухайн жилд баримтлах стандартын дугаар <ul style="list-style-type: none"> • Үндэсний • Олон улсын 	MNS ISO 450001

ГУРАВ. ХИМИЙН БОДИСЫН ЭРСДЭЛ, ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

- Байгаль орчин ногоон хөгжлийн сайдын 2014 оны 01 дүгээр сарын 06-ны өдрийн А-05 тоот тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын 2 дугаар хавсралтад тусгагдсаныг тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний агуулгад заагдсаны дагуу химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө, хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний хэсгээс холбогдох доорх мэдээллийг оруулах

- Тухайн жилд олон төрлийн химийн бодис ашиглахаар бол байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд хавсралтаар оруулж хүснэгтийн 3.1.1-д хавсралтын нэрийг дурдах /хэмжих нэгжийг дурдсан байх шаардлагатай/

- Химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөнд дараах мэдээллийг бүрэн тусгасан тохиолдолд 3.1.2-ын мэдээлэл оруулах хэсэгт **“хангалттай”** гэсэн дүгнэлтийг оруулна.

- урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ
- эрсдэлийн үед авах арга хэмжээ
- учруулсан хор уршгийг зайлуулах, бууруулах арга хэмжээ
- хохирлын нөхөн төлбөрийг тооцох арга хэмжээ

- Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тухайн жилд гарах ахуйн хатуу болон шингэн хог хаягдлыг хэрхэн устгах, зайлуулах арга хэмжээ, давтамж, мониторингийн арга хэмжээг тусгах, хуванцар, резинен материал /дугуй, сав баглаа боодол/ зэрэг хог хаягдлыг дахин ашиглах цэгт хүргэх хуваарь, аюултай хог хаягдлыг хадгалах агуулах арга хэмжээг төлөвлөх шаардлагатай.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
3.1	1. Тухайн жилд ашиглах химийн бодисын нэр, хэмжээ /хэмжих нэгж/	Ажилласан масло 150 тн
	2. Химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН БАЯНГОЛ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “НАРАН ГОЛЫН ЗҮҮН ДЭНЖ ХШ-102-114”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРД ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

3.2	<ol style="list-style-type: none"> Шатах тослох материалын нэр хэмжээ /хэмжих нэгж/ агуулах байгаа эсэх Тэслэх, дэлбэлэх бодисын нэр хэмжээ /хэмжих нэгж/ агуулах байгаа эсэх 	
3.3.	<ol style="list-style-type: none"> Тухайн жилийн хог хаягдлын жилийн дундаж хэмжээ /хэмжих нэгж/ <ul style="list-style-type: none"> Ахуйн хог хаягдал /хатуу, шингэн/ Үйлдвэрийн хог хаягдал /хатуу, шингэн/ Аюултай хог хаягдал 	150 тн ашигласан масло. Ахуйн хаягдлыг сумын хот тохижуулахдаа гэрээ хийнэ.
	<ol style="list-style-type: none"> Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх тухайн жилийн арга хэмжээний төсөв 	Гэрээний дагуу төлбөр тооцоо хийнэ.

ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨСӨВ

- Доорх хүснэгтийн 4.12 - 4.1.7 –д тусгагдсан тухайн жилийн арга хэмжээний төсвийн нийлбэр нь 4.1.1 –д тусгагдана.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
4.1	1. Тухайн жилийн байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний нийт төсөв	51.0 сая
	2. Нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төсөв /технологийн зөв шийдэл/	Үйлдвэрлэлийн зардалд тооцно 35.5 сая Тоосжилтыг усалгаа хийж дарах
	3. Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төсөв	5.0 сая
	4. Нөхөн сэргээх арга хэмжээний төсөв /техникийн, биологийн/	20.0 сая
	5. Дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээний төсөв	5.0 сая
	6. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах төсөв	ИНХурлыг хуралдуулж, үйл ажиллагааны тайлан хэрэгжилтийг тайлагнана. 0.5 сая
	7. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний төсөв	1.0 сая
	8. Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлийг нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээний төсөв	Илэрсэн олдворуудыг сумын байцаагчтай хамтран үзлэг хийх. 0.5 сая
	9. Тухайн жилийн орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрийн нийт төсөв	5.0 сая

ТАВ. МЕТА МЭДЭЭЛЭЛ

- Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 39.1.7-д заасныг үндэслэн төсөл хэрэгжүүлэгчээс доорх хүснэгтэнд тусгагдсан төслийн дэд бүтэц, нөхөн сэргээх, дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний цар хүрээ, орчны хяналт шинжилгээний цэгэн мэдээллийг тусгасан мета мэдээллийг цаасанд өнгө будаг, таних тэмдгээр буулгасан хэлбэрээр болон файл хэлбэрээр тайланд хавсаргах.
- Доорх хүснэгтийн мэдээллийг бүрэн тусгасан эсэхийг шалгах баганыг шинжээч бөглөнө.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээллийг бүрэн тусгасан эсэхийг шалгах багана
5.1	Зурган мэдээлэлд тусгах мэдээлэл 1. Тосгон 2. Дэд бүтэц (зам, өндөр хүчдэл, цахилгаан сүлжээ, шугаман хоолой, станцын байршил, хашаа, тусгаарлагч, үерийн хамгаалалтын далан, аянга зайлуулагч гэх мэт) 3. Хог хаягдлын цэгийн байршил 4. Хог хаягдлын агуулахын байршил 5. Хог хаягдлын далан 6. Химийн бодисын агуулахын байршил 7. Орчны хяналт шинжилгээний дээж авах хяналтын цэгийн байршил 8. Тухайн жилд хуулах хөрс 9. Гадаад, дотоод овоолго 10. Техникийн нөхөн сэргээлтийн талбай 11. Биологийн нөхөн сэргээлтийн талбай 12. Гүний худгийн байршил 13. Дүйцүүлэн хамгааллын байршил	

ЗУРГАА. ТУХАЙН ЖИЛИЙН АРГА ХЭМЖЭЭНЭЭС БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ НӨЛӨӨЛЛИЙН ДҮН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХЯНАЛТЫН ХУУДАС

- Байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан нөлөөллийн дүн шинжилгээний хэсгээс доорх хүснэгтийн А, Б, В, Г дэх багананд “тодорхойлсон”, “тодорхойлоогүй” “хамааралгүй” гэсэн 3 төрлийн хариултаас сонгож бөглөх.
- Дүгнэлт гэсэн багана дахь дүгнэлтийг байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний нөлөөллийн дүн шинжилгээний хэсэгт Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн яамны мэргэжилтэн дүгнэлт гаргана.

Нөлөөллийн ангилал	А. Тооцсон эсэх	Б. Нөлөөллийн цар хүрээг тодорхойлсон эсэх	В. Нөлөөллийн эрчмийг тодорхойлсон эсэх	Г. Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацааг тодорхойлсон эсэх	Дүгнэлт
6.1. Хөрсөнд үзүүлэх нөлөөлөл - Бохирдуулах - Эвдэх		Тодорхойлсон			

- Доройтуулах					
6.2. Гадаргын болон гүний усанд үзүүлэх нөлөөлөл - Бохирдуулах - Нөөцийг бууруулах		Тодорхойлсон			
6.3. Амьтан, ургамалд үзүүлэх нөлөөлөл - амьдрах орчныг хуваах - амьдрах орчныг доройтуулах - амьдрах орчныг хомсдуулах - нөөцийг бууруулах		Тодорхойлсон			
6.4. Агаарт үзүүлэх нөлөөлөл - Бохирдуулах - тоос		Тодорхойлсон			
6.5. Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлс - Хамгаалах - Нүүлгэн шилжүүлэх		Тодорхойлсон			

ДОЛОО. БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ДҮН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХЯНАЛТ

- Төсөл хэрэгжүүлэгч нь доорх хүснэгтийн “А” багананд байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээг тоогоор илэрхийлэх
- Төсөл хэрэгжүүлэгч нь доорх хүснэгтийн “Б”, “В”, багананд байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээний шалгуур үзүүлэлт, хэмжих нэгжийг тогтоосон эсэхэд “**тийм**”, “**үгүй**” хариулт өгнө.
- Доорх хүснэгтийн “Г” багананд байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээний шалгуур үзүүлэлт, хэмжих нэгжийг оновчтой тогтоосон эсэхэд Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн мэргэжилтнүүд “**хангалттай**” “**хангалтгүй**” гэсэн дүгнэлт өгнө.

Тухайн жилийн байгаль хамгаалах арга хэмжээний чиглэл	А. Тоо	Б. Шалгуур үзүүлэлтийг тогтоосон эсэх	В. Шалгуур үзүүлэлтийн хэмжих нэгжийг тогтоосон эсэх	Г. Дүгнэлт
7.1. Нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх зайлуулах арга хэмжээ		Тийм		
7.2. Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	3		Тийм	
7.3. Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ		Тийм		
7.4. - Техникийн/ га эзлэхүүн - Биологийн /га	6.4 га 5.8 га			
7.5. Дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээ	1.5 га	Тийм		
7.6 Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах арга хэмжээ				
7.7 Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлийг нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээ		Тийм		
7.8 Байгаль орчны менежментийн удирдлага зохион байгуулалтын арга хэмжээ				

НАЙМ. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЯНАЛТЫН ХУУДАС

- Төсөл хэрэгжүүлэгч нь доорх хүснэгтийг “А, Б, В, Г” баганд байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгагдсан арга хэмжээг тоогоор илэрхийлэх

Хяналт шинжилгээний дээж	А. Дээж авах цэгийн тоо		Б. Дээж авах цэгийн байршил	В. Давтамж	Г. Төсөв
8.1. Хөрс	1		Карьер	4	1.500.000
8.2. Ус	1		Шүүрлийн ус	4	1.500.000
8.3. Амьтан					
8.4. Ургамал					
8.5. Агаар	1		Карьер	4	2.000.000

АГУУЛГА

БҮЛЭГ 1.ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА	3
1.1. Төслийн товч танилцуулга	3
Уурхайн одоогийн байдал.....	4
1.2. Уулын хэсэг	5
1.3. Ил уурхайн ашиглалтын систем	7
1.4. 2021 онд явуулах уурын ажил, ажиллах горим.....	7
1.5. Уурхайн нөхөн сэргээлт.....	8
1.6. Баяжуулалтын технологи	8
1.7. Дэд бүтэц	8
БҮЛЭГ 2. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН СУУРЬНӨХЦӨЛ	9
БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ, БУУРУУЛАХ АРГАХЭМЖЭЭНИЙ ЗӨВЛӨМЖ	12
3.1. Төслийн үйл ажиллагаанаас агаарын чанарт үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл.....	12
3.2. Төслийн үйл ажиллагаанаас усан орчинд үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл	12
3.3. Төслийн үйл ажиллагаанаас газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөгт үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл	12
3.4. Төслийн үйл ажиллагаанаас амьтны аймагт үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл	12
3.5. Байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөллийг бууруулах зөвлөмж.....	12
БҮЛЭГ 4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ	14
БҮЛЭГ 5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙТӨЛӨВЛӨГӨӨ	15
БҮЛЭГ 6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	18
БҮЛЭГ 7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭНХАМГААЛАХ	18
БҮЛЭГ 8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	19
БҮЛЭГ 9. ТҮҮХ СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ДУРСГАЛТЗҮЙЛС	191
БҮЛЭГ 10. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	19
БҮЛЭГ 11. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	21
БҮЛЭГ 12. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХУДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	23
БҮЛЭГ 13. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙХЭРЭГЖИЛТИЙГ СУМ БАГЫН ИРГЭДЭД ТАЙЛАГНАХ АЖЛЫН ХУВААРЬ	24
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нэгдсэн төсөв.....	25

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1. Талбайн булангийн цэгүүдийн газарзүйн солбицол.....	3
Хүснэгт 2. Наран голын зүүн дэнжийн алтны шороон ордын (ХШ-102-ХШ-114) нөөц, Сорьц 917. /2020.07.01/	5
Хүснэгт 3. Уулын ажлын төлөвлөгөөний нэгдсэн хүснэгт.....	7
Хүснэгт 4. Ил уурхайн тоног төхөөрөмжийн иж бүрдэл.....	8
Хүснэгт 5. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	16
Хүснэгт 6. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө.....	20
Хүснэгт 7. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	22
Хүснэгт 8. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө.....	23
Хүснэгт 9. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө.....	24
Хүснэгт 10. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нэгдсэн хүснэгт	25

Зургийн жагсаалт

- Зураг 1. Төслийн талбайн байршлын тойм зураг
- Зураг 2. Ил уурхайн ашиглалтаар үүсэх ухаш
- Зураг 3. Элсний биетийн газрын хэвлий дэх тогтоц
- Зураг 4. Талбайн газрын гадарга
- Зураг 5. Талбайн өндөршил

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

Тус байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний үндсэн зорилго нь “Пентатерра” ХХК-ийн “Наран голын зүүн дэнж ХШ-102-с ХШ-114” алтны шороон ордыг ашиглах төслийн үйл ажиллагаанаас төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчин болон төслийн ажилчид, ойр орчмын оршин суугчид, хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, тухайн орчныг зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, тус төслийн нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг төлөвлөх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэхэд оршино.

1.1. Төслийн товч танилцуулга

“Пентатерра” ХХК-ын MV-019039 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Наран голын зүүн дэнж ХШ-102-с ХШ-114” алтны шороон ордын талбай нь Сэлэнгэ аймгийн Баянгол (хуучнаар Баруунхараа) сумын нутагт, тус сумын төвөөс зүүн хойд зүгт 60 км, Мандал (хуучнаар Зүүнхараа) сумын төвөөс хойд зүгт 33 км, Дархан-Уул аймгийн Шарын гол сумаас зүүн урд зүгт 19 км зайд тус тус оршино. Байр зүйн зургийн L-48-105, 106 нэрэлбэрт оршиж 37.0 га талбайг хамарна.

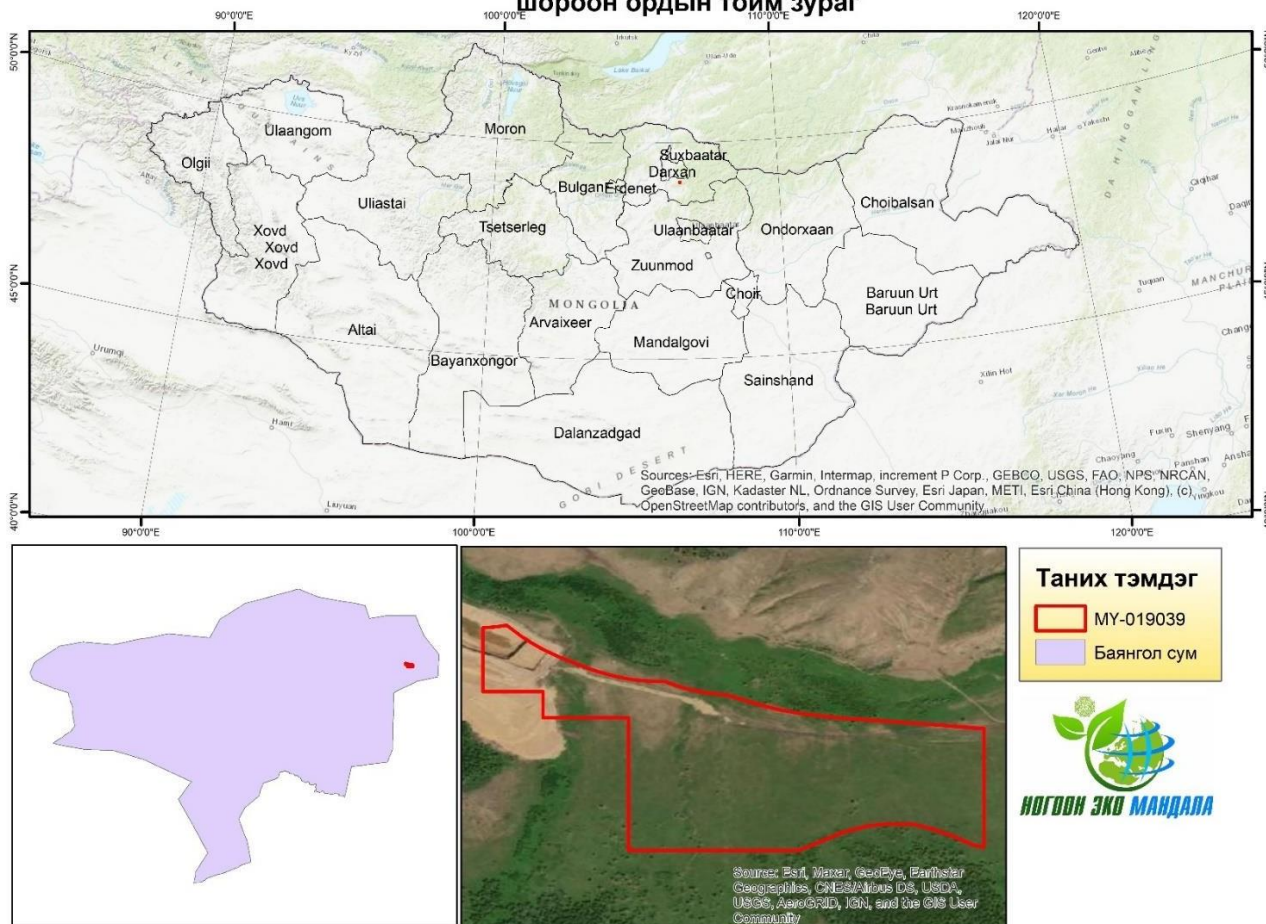
Хүснэгт 1. Талбайн булангийн цэгүүдийн газарзүйн солбицол

№	Уртгаг	Өргөрөг		Уртгаг	Өргөрөг
1	106° 31' 11.34"	49° 5' 0.41"	32	106° 30' 49.32"	49° 5' 0.3"
2	106° 31' 10.68"	49° 5' 0.54"	33	106° 30' 55.56"	49° 5' 0.3"
3	106° 31' 9.35"	49° 5' 0.92"	34	106° 30' 55.56"	49° 4' 57.6"
4	106° 31' 8.14"	49° 5' 1.36"	35	106° 31' 4.41"	49° 4' 57.6"
5	106° 31' 6.52"	49° 5' 1.38"	36	106° 31' 4.41"	49° 4' 43.89"
6	106° 31' 4.92"	49° 5' 1.54"	37	106° 31' 21.99"	49° 4' 43.89"
7	106° 31' 3.49"	49° 5' 1.78"	38	106° 31' 26.63"	49° 4' 45.76"
8	106° 31' 3.23"	49° 5' 1.85"	39	106° 31' 29.37"	49° 4' 46.46"
9	106° 31' 2.06"	49° 5' 2.13"	40	106° 31' 31.27"	49° 4' 46.64"
10	106° 31' 1.84"	49° 5' 2.2"	41	106° 31' 33.82"	49° 4' 46.61"
11	106° 31' 1.66"	49° 5' 2.25"	42	106° 31' 35.71"	49° 4' 46.17"
12	106° 31' 1.25"	49° 5' 2.38"	43	106° 31' 38.23"	49° 4' 45.29"
13	106° 31' 0.71"	49° 5' 2.55"	44	106° 31' 40.11"	49° 4' 44.44"
14	106° 31' 0.43"	49° 5' 2.65"	45	106° 31' 41.22"	49° 4' 44.21"
15	106° 31' 0.19"	49° 5' 2.73"	46	106° 31' 41.25"	49° 4' 44.21"
16	106° 30' 58.82"	49° 5' 3.25"	47	106° 31' 41.25"	49° 4' 56.47"
17	106° 30' 58.68"	49° 5' 3.3"	48	106° 31' 37.65"	49° 4' 56.76"
18	106° 30' 58.64"	49° 5' 3.31"	49	106° 31' 29.27"	49° 4' 57.37"
19	106° 30' 58.55"	49° 5' 3.35"	50	106° 31' 26.67"	49° 4' 57.55"
20	106° 30' 58.19"	49° 5' 3.5"	51	106° 31' 24.59"	49° 4' 57.74"
21	106° 30' 57.17"	49° 5' 3.91"	52	106° 31' 22.26"	49° 4' 58.04"
22	106° 30' 55.49"	49° 5' 4.7"	53	106° 31' 20.06"	49° 4' 58.43"
23	106° 30' 54.3"	49° 5' 5.38"	54	106° 31' 18.05"	49° 4' 58.93"
24	106° 30' 53.24"	49° 5' 6.07"	55	106° 31' 14.65"	49° 4' 59.94"
25	106° 30' 51.79"	49° 5' 7.16"	56	106° 31' 14.16"	49° 5' 0"
26	106° 30' 50.77"	49° 5' 7.01"	57	106° 31' 13.83"	49° 5' 0.02"
27	106° 30' 50.4"	49° 5' 6.98"	58	106° 31' 12.75"	49° 5' 0.15"

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН БАЯНГОЛ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “НАРАН ГОЛЫН ЗҮҮН ДЭНЖ ХШ-102-114”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРД ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

28	106° 30' 50.36"	49° 5' 6.98"	59	106° 31' 12.73"	49° 5' 0.15"
29	106° 30' 50.28"	49° 5' 6.97"	60	106° 31' 12.46"	49° 5' 0.18"
30	106° 30' 49.32"	49° 5' 6.9"	61	106° 31' 12.1"	49° 5' 0.25"
31	106° 30' 49.32"	49° 5' 6.9"	62	106° 31' 11.88"	49° 5' 0.29"

МУ-019039 тоот дугаартай "Наран голын зүүн дэнж" алтны шороон ордын тойм зураг

Зураг 1. Төслийн талбайн байршлын тойм зураг

Уурхайн одоогийн байдал

“Пентатерра” ХХК нь ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг 2015 оны 08 дугаар сарын 21-ний өдөр авсан бөгөөд 2015 онд хайгуулын ажил явуулж нөөцийн тайланг батлуулан 2016 онд “Наран гол” нэртэй орд ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэлийг батлуулсан байна. Тус компани нь 2016 онд тус ордод олборлолтын үйл ажиллагаа явуулсан бөгөөд 2017 оноос 2020 он хүртэл үйл ажиллагаа явуулаагүй ба 2021 онд тус ордод олборлолтын үйл ажиллагаа явуулсан.

“Пентатерра” ХХК нь 2020 онд “Шарын гол уул уурхай” ХХК-д 25.74 га талбайг хэсэгчлэн шилжүүлсэн бөгөөд үлдэгдэл 37.0 га талбай дээр 2019 онд нэмэлт хайгуулын ажил явуулж, улмаар нөөцийн тодотгол тооцооны үр дүнгийн тайланг 2020 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдөр Уул Уурхай, Хүнд Үйлдвэрийн Яам, Ашигт Малтмал, Газрын Тосны газрын дэргэдэх Эрдэс Баялгийн Мэргэжлийн Зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн бодитой В зэрэглэлийн 164.52

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН БАЯНГОЛ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “НАРАН ГОЛЫН ЗҮҮН ДЭНЖ ХШ-102-114”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРД ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

мян.м³, боломжтой С зэрэглэлийн 57.47 мян.м³, нийтдээ В+С зэргээр 221.99 мян.м³ элсний нөөц, 285.96 кг буюу химийн цэврээр 262.19 кг алтны нөөцийг Улсын нөөцийн бүртгэлд бүртгүүлсэн байна.

Хүснэгт 2. Наран голын зүүн дэнжийн алтны шороон ордын (ХШ-102-ХШ-114) нөөц, Сорьц 917. /2020.07.01/

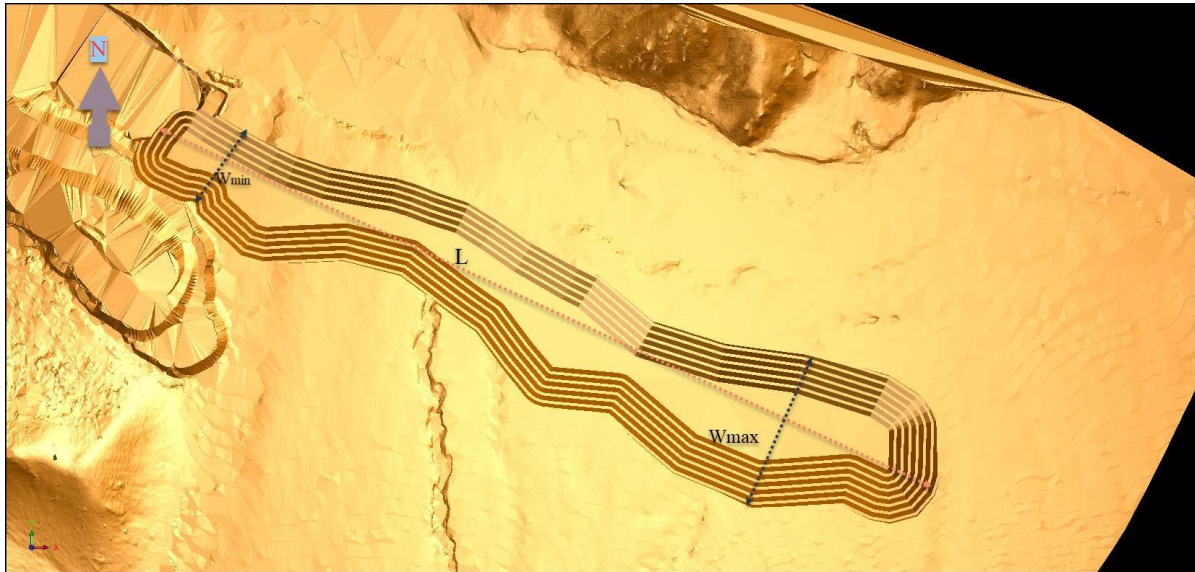
Блокийн дугаар, Нөөцийн зэрэг	Блокийн талбай	Хучаас хөрсний зузаан	Элсний зузаан	Хөрсний эзлэхүүн	Элсний эзлэхүүн	Дундаж агуулга	Металлын нөөц /Шлих/	Хими цэвэр
Х.нэгж	/мян. м ² /	/м/	/м/	/мян. м ³ /	/мян. м ³ /	гр/ м ³	/кг/	/кг/
В-6	1.45	41.60	2.00	60.32	2.90	4.281	12.41	11.38
В-7	7.32	42.60	1.40	311.83	10.25	1.859	19.06	17.47
В-8	7.40	42.80	1.40	316.72	10.06	1.780	17.92	16.43
В-9	4.89	41.70	1.80	203.91	8.80	1.742	15.33	14.06
В-10	7.21	39.70	1.70	286.24	12.02	1.531	18.39	16.87
В-11	7.38	39.00	2.10	287.82	15.87	1.718	27.26	24.99
В-12	7.09	39.60	2.40	280.76	17.18	1.901	32.66	29.94
В-13	8.00	38.80	2.80	310.40	22.01	1.288	28.35	25.99
В-14	10.44	38.30	2.40	399.85	25.06	1.160	29.08	26.66
В-15	10.49	39.40	2.30	413.31	24.13	1.559	37.61	34.49
В-16	7.11	41.60	2.30	295.78	16.25	1.515	24.61	22.57
С-17	0.69	43.10	1.70	29.74	1.15	1.437	1.65	1.51
С-18	18.04	41.80	1.40	754.07	26.06	0.324	8.44	7.74
С-19	15.17	37.40	1.20	567.36	18.81	0.407	7.66	7.02
С-20	9.54	44.90	1.20	428.35	11.45	0.483	5.54	5.07
Нийт (В)	78.80	40.20	2.1	3,166.94	164.52	1.597	262.67	240.84
Нийт (С)	43.40	41.00	1.3	1,781.14	57.47	0.405	23.29	21.35
Бүгд (В+С)	122.22	40.50	1.8	4,947.64	221.99	1.288	285.96	262.19

1.2. Уулын хэсэг

Уурхайн хил хязгаар, үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо

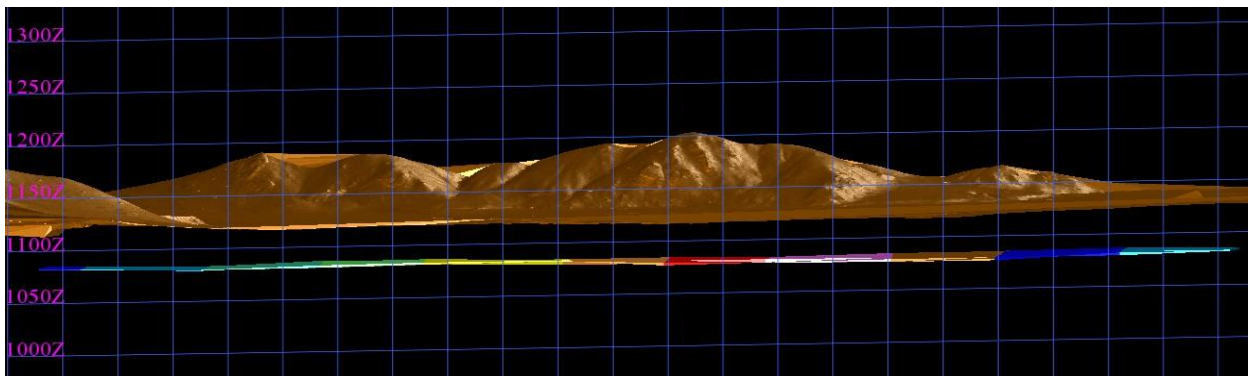
Уул-техникийн нөхцөл: Орд нь уул техникийн харьцангуй энгийн нөхцөлд оршдог. Ордын ашиглалтын хүрээн дэх хучаас хөрсний дундаж зузаан 40.46 м, алт агуулсан элсний дундаж зузаан 2.05 м, дундаж агуулга 1.597 гр/м³ байна. Газрын гадарга нь урдаасаа хойшоо унасан налуу тогтоцтой. Хуулах хөрсний ихэнх материал нь хайрга, элс, шаварлаг байна.

Ил уурхайн талбай: Наран голын зүүн дэнжийн талбайд орших ил уурхайн хүрээний урт ойролцоогоор L=1,067.59 м, хамгийн бага өргөн нь W_{min}=106 м, хамгийн их өргөн нь тах=199.5 м, дундаж өргөн нь W_д=152.75 м байх бөгөөд 15.84 га талбайг хамарсан ухаш үүсэхээр байна.

Зураг 2. Ил уурхайн ашиглалтаар үүсэх ухааш

Ил уурхайн гүн: Ил уурхайн ёроолын түвшин нь 16-В блокийн +1052.3 м-ээс 6-В блокийн +1029.0 м түвшин хүртэл налуу уналтай байна. Элсний биетийн унал нь газрын гадаргатай параллель буюу газрын гадаргын уналын дагуу тогтсон учир ил уурхайн гүн харьцангуй тогтвортой байх бөгөөд газрын налуугаас хамаараад Уурхайн баруун урд хэсэгт хамгийн их гүн 47 м, зүүн хойд хэсэгт хамгийн бага гүн 40.5, ил уурхайн хэмжээнд дундаж гүн нь 43.8 м байна.

Зураг 3. Элсний биетийн газрын хэвлий дэх тогтоц

Ордын ашиглалтын нөөцийн тооцоо

Тус ордыг лицензийн хүрээнд уурхайн хэмжээсүүдийн дагуу уурхайн загварыг гаргахад ашиглах геологийн нөөцөөс ил уурхайн хүрээ хязгаарт хамрагдах нөөцөд хаягдалгүй, бохирдол тооцсоны үндсэн дээр үйлдвэрлэлийн нөөц буюу баяжуулах элсний нөөцийн хэмжээ гаргав. Нөөцийг уурхайн хэмжээс болон ашиглалтын системийн дагуу лицензийн талбай дотор олборлоход ил уурхайн хүрээ хязгаарт 17-С блокийн 1.15 мян.м³ буюу 1.65 кг буюу 1.52 кг нөөц хамрагдахгүй, мөн 6-В блокоос 0.85 кг буюу химийн цэврээр 0.78 кг нөөц, 7-В блокоос 7.33 кг буюу химийн цэврээр 6.72 кг нөөц, 8-В блокоос 6.21 кг буюу химийн цэврээр 5.69 кг нөөц, 9-В блокоос 3.96 кг буюу химийн цэврээр 3.63 кг нөөц, 10-В блокоос 1.15 кг буюу химийн цэврээр 1.06 кг нөөц, 16-В блокоос 8.22 кг буюу химийн цэврээр 7.54 кг геологийн нөөц хамрагдахгүй бөгөөд нийт (B+C) зэрэглэлийн нөөцөөс 29.38 кг буюу

химийн цэврээр 26.94 кг нөөц хасагдаж байна. Энэ нь нийт геологийн нөөцийн 11.11% эзэлж байна. Ил уурхайн хүрээнд хамрагдах В зэрэглэлийн геологийн нөөц нь 1.583 гр/м³ дундаж агуулгатай, 148.44 мян.м³ элс, 234.95 кг буюу химийн цэврээр 215.43 кг алт буюу геологийн нөөцийн 88.89% олборлохоор байна. Ил уурхайн хүрээнд өртөх геологийн нөөцөд үндэслэн үйлдвэрлэлийн нөөц бодоход 18.43%-ийн бохирдолтой, 1.334 гр/м³ дундаж агуулгатай 176.14 мян.м³ элс олборлож 235.06 кг буюу химийн цэврээр 215.54 кг алт авахаар байна. Алт агуулсан элсийг хаягдалгүй дунджаар 18.43% бохирдуулж олборлоход дундаж агуулга нь 15.56%-иар буурч 1.334 гр/м³ болж байна.

1.3. Ил уурхайн ашиглалтын систем

Уурхайн жилийн хүчин чадал: Төсөл хэрэгжүүлэгч компани нь өөрийн HITACHI EH1200-6, HYUNDAI-R520LC маркийн 2 ширхэг экскаватор, SINOTRUCK HOWO-371 маркийн 7 ширхэг автосамосвалтай болно. Эдгээр тоног төхөөрөмжийг бүтээлийг үндэслэн жилийн хүчин чадлыг оновчлов. HITACHI EH1200-6 маркийн 2ш экскаваторын жилийн бүтээл 1,499,480 мян.м³ , HYUNDAI R520LC маркийн экскаватор жилийн бүтээл 678.4 мян.м³ уулын цул хуулах бөгөөд нийт 2,117,880 мян.м³ уулын цул хуулна. Уурхайн ашиглалтын жилүүдэд олборлох элсний хэмжээ нь уурхайн гадаад ба дотоод овоолгын орон зай болон жилд хуулаххөрснөөс хамааралтайгаар жил бүр харьцангуй өөр байна.

1.4.2026 онд явуулах уулын ажил, ажиллах горим

Ажиллах горим: Баяжуулалтын технологиос хамааран уурхайн олборлолтын ажлыг улирлын чанартай явуулна. Үйлдвэрлэлийн үндсэн процессууд нь тасралтгүй, өдөрт 2 ээлжээр 10 цагаар явагдана.

2026 онд явагдах уулын ажил: Ашиглалтын жилд 6-В, 7-В, 8-В 9-В, 10-В, 11-В блокуудыг олборлоход ил уурхайн хүрээ хязгаараар тус блокуудаас 43.17 мян.м³ элс, хими цэврээр 56.67 кг байна. Хөрс хуулалтын итгэлцүүр $K_x \cdot x = 45.4$ м³/м³

Хүснэгт 3. Уулын ажлын төлөвлөгөөний нэгдсэн хүснэгт

Материал		Х.нэгж	2026 он
Хөрс	Шимт хөрс	м ³	20,000.0
	Хөрс	м ³	1,960,000.0
	Нийт	м ³	
Элс	В нөөц	м ³	43,170.0
		м ³	
	Нийт	м ³	-
Уулын цулаар		м ³	
Хөрс хуулалтын итгэлцүүр		м ³ /м ³	45.4
Гадаад овоолго	Цулаар	м ³	
	Сийрэгжсэн	м ³	
Дотоод овоолго	Цулаар	м ³	2,003,170.0
	Сийрэгжсэн	м ³	2,203,487.0

Уурхайн үндсэн тоног төхөөрөмжүүд:

Энэ жил “Пентатерра” ХХК нь тоног төхөөрөмжийн сонголтод өөрийн техникүүдээ ашиглахаар техникийн даалгаварт тусгасан. Тус техникүүдийн иж бүрдэл, техникүүдийн тоо ширхэг болон хүчин чадал уурхайг ашиглахад хүрэлцээтэй мөн техникийн хослол таарч байгаа. “Пентатерра” ХХК-ны уурхайд ашиглах тоног төхөөрөмжийн иж бүрдэл болонажлын зориулалтыг дараах хүснэгтэд үзүүлэв.

Хүснэгт 4. Ил уурхайн тоног төхөөрөмжийн иж бүрдэл

№	Ажлын зориулалт	Марк	Тоо, ш
1	Хөрс хуулалт	HITACHI EH1200-6	2
2	Хөрс ба элс олборлолт	HYUNDAI R520LC-95	1
3	Хөрс болон элс тээвэрлэлт	SINOTRUCK HOWO-371	7
4	Хөрс тээвэрлэлт	HITACHI 1700	2
5	Хөрс тээвэрлэлт	CAT773E	3
6	Овоолго, зам талбай	CAT-D8R	1
7	Туслах ажил	LIUGONG CLG855H	2
8	Талбайн ул цэвэрлэх, зам түрэх	LIUGONG CLG4215	1
9	Ус соруулах	K75	2
Нийт			20

1.5. Уурхайн нөхөн сэргээлт

2026 онд олборлолтын ажилтай зэрэгцэн дотоод овоолго болон нөхөн дүүргэлтийн системтэйгээр 6.4 га талбайд 16-В, 14-В, 15-В блокуудад техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хийнэ. 11-В, 12-В, 13-В блокуудад биологийн нөхөн сэргээлт мөн өмнө эвдэрсэн 5.8 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийг тус тус хийхээр байна.

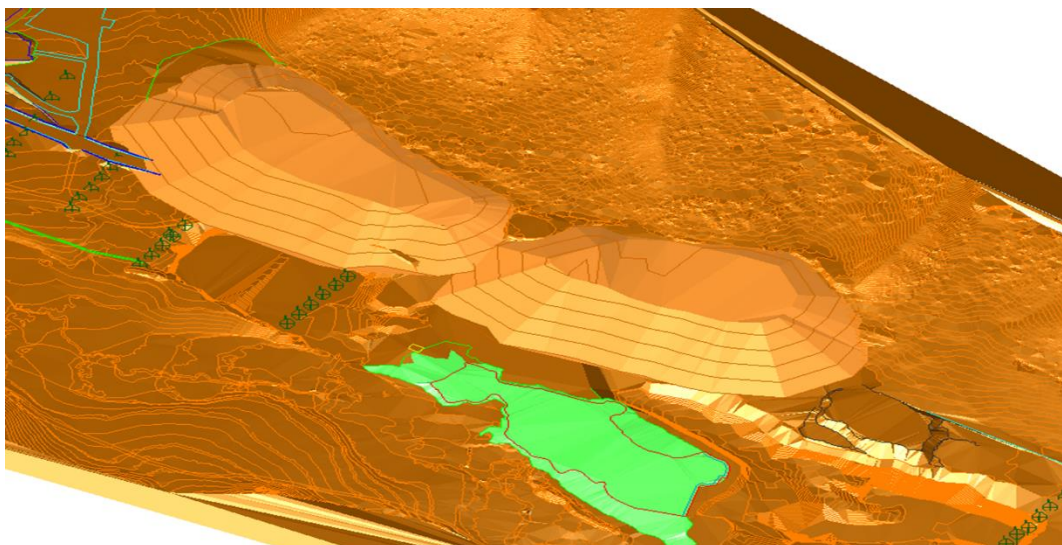
Зураг 4. 2026 оны уулын явагдах талбай

Зураг 5. 2026 онд техникийн нөхөн сэргээлт хийгдэх талбай 6.4 га

Зураг 6. 5.8 га талбайд биологийн нөхөн сэргээлт хийгдэнэ.

Зураг 7. Урд жилүүдийн нөхөн сэргээлт

1.6. Баяжуулалтын технологи

Ил уурхайн элс олборлолтын төлөвлөгөө болон “Пентатерра” ХХК-ны элс угаан баяжуулах төхөөрөмжийг уурхайн баруун талд байхаар төлөвлөв. Элс олборлолтын дараа үлдсэн орон зайд баяжуулах хэсгээс гарсан эфель, гаалийн хаягдлыг зөөн нөхөн дүүргэхээр төлөвлөсөн. Технологийн схемийн хувьд шлюз болон сэгсрэх ширээгээр баяжуулахад 0.11%-ийн гарцтай 1460 мг/м³-ийн алтны агуулгатай 92 %-ийн металл авалттай баяжмал гаргана.

1.7. Дэд бүтэц

Цахилгааны хангамж.

Уурхайн цахилгаан хангамж нь төвийн эрчим хүчтэй холбогдоогүй байгаа тул ашиглалтын жилд цахилгаан үүсгүүр ашиглана.

Шатах тослох материалын агуулах.

Түлшний агуулахаас тоног төхөөрөмжүүдийг түлшээрхангана. Түлшний агуулах нь 50,000 литр түлш хадгалах багтаамжтай байна. Эдгээр нь тусдаа шахуурга болон шүүлтүүртэй байна. Түлшийг шүүж цэвэрлэсний дараа тоног төхөөрөмжүүдийг түлшээр цэнэглэнэ. Мөн түлш ачих, буулгах хэсэгт гал унтраах, аянга зайлуулагч хэрэгслүүд байрлана. Түлш асгарч хөрсийг бохирдуулахаас сэргийлж автомашин цэнэглэх талбайг хатуу хучилттайгаар хийж гүйцтэгэнэ.

Уурхайн гадаргуугийн байршил.

Уурхайн гадаргуугийн ерөнхий төлөвлөгөөнд уурхай, үржил шимт хөрсний овоолго, уурхайн хотхон, угаах төхөөрөмж, цэвэр бохир нуурын байрлал, авто зам зэрэг барилга байгууламж орно. Уурхайн хотхон, баяжуулах хэсгийн талбайг уурхайтай ердийн замаар холбоно.

БҮЛЭГ 2. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН СУУРЬ НӨХЦӨЛ

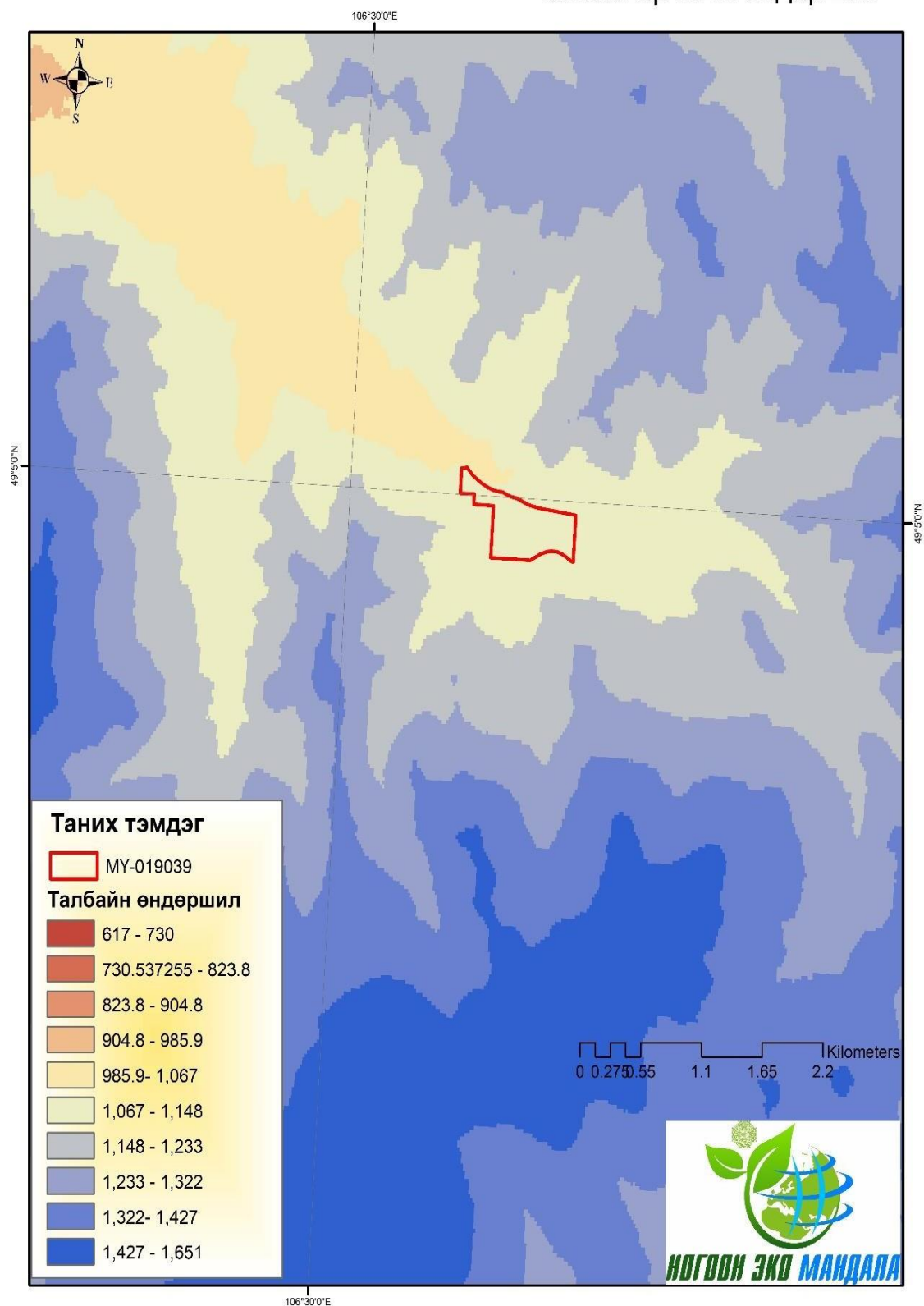
Баянгол сумын нутаг дэвсгэр зүүн урдаасаа баруун хойшоо Хараа гол, түүний хөндий, хойд хэсэгтээ зүүнээсээ баруун тийшээ Хараа хүртэл Баянголын хөндийгөөр хэрчигдсэн бэсрэг уулсын системээс тогтсон гадаргуутай. Тус сумын нутаг дэвсгэрийн газрын гадаргын хувьд: Баянголоос хойш орших уудам ам хөндий, бэсрэг уулс, ухаа толгод бүхий гадаргатай хэсэг. Хараа, Баянголуудын хоорондох өргөн, нарийн ам, хөндийнүүдтэй харьцангуй өндөр болон, бэсрэг уулс бүхий гадаргатай хэсэг. Хараа голын урд болон баруун талд байгаа ам хоолой

бүхий бэсрэг уулс, ухаа толгод бүхий гадаргатай хэсэг гэсэн үндсэн 3 хэсэгт хувааж болно.

Зураг 8. Талбайн газрын гадарга

Талбай орчмын өндөршил

Зураг 9. Талбайн өндөршил

Гадаргын ус:

Эрлийн ажил хийгдсэн талбайд Хараа гол, түүний зүүн баруун цутгалууд Баянгол, Дарьт, Шивэрт, Түнхэл, Шарын гол, түүний баруун, зүүн цутгал Буянт, Хүйтэн, Шаазгайт, Хавчуу, Хуурай зэрэг байнгын урсгал устай томоохон голуудын сүлжээ орох бөгөөд тэдгээрийн цутгалууд болох Шивэрт, Могойт, Тариат, Ноёнт, Шаазгайт, Наран зэрэг олон жижиг голууд цутгадаг. Эдгээр байнгын урсгалт голуудаас хамгийн том нь Хараа, Шарын гол юм. Хараа гол нь судалгаа хийгдсэн талбайд 100 гаруй км урт, 25м өргөнтэйгөөр цааш үргэлжилдэг бол Шарын голын урт 70 гаруй км, голын голдирлын өргөн 5.0м, гүн нь 0.6-1.0м, усны зардал 8-25л/сек хүрдэг. Голуудын усны урсгал тогтуун 0.5-0.8м байх ба голын голдирол зарим хэсэгтээ огцом тохойрсон нь ажиглагдана. Хараа, Шарын голуудын зүүн баруун болох дээр дурдсан гол, горхи нь 5-30 гаруй км урттай байх ба голдирлын өргөн 0.4-5.0м, гүн нь 0.4-2.0м-ийн хооронд хэлбэлзэнэ.

Шарын голын зүүн баруун цутгал Буянт, Хуурай, Хавчуу, Шаазгайт тэрчлэн Шивэртийн голуудын усны зардал ихэвчлэн $0.6\text{м}^3/\text{сек}$ хүрдэг. Хараа голын цутгалын нэг болох Баянголын эх, Нарангийн гол, түүнд цутгадаг Урт булгийн горхи урсдаг.

Нарангийн гол нь 20км урттай, 1.3м өргөнтэй, 0.5-1м гүнтэй бол Урт булгийн горхи нь 4-5км урттай, 0.5-1м өргөнтэй, 0.2-0.3м зарим үед 0.8м хүртэл гүнтэй урсгал түргэнтэй горхи юм. Эдгээр горхинууд нь $0.5-0.8\text{м}/\text{сек}$ хурд бүхий урсгалтай, зардал нь $0.6-1.0\text{м}^3/\text{сек}$ хүрдэг байна. Нарангийн гол болон Урт булгийн горхины татмын хэсэг нь нэлээд усархаг бөгөөд зарим үед намгархаг шинжтэй байдаг.

Талбайн хөрсөн бүрхэвч. Зарим тохиолдолд уулын ам хөндий болон томоохон голуудын бэлчир, эрэг дэнж орчмоор ой, төгөл ой тархдаг. Ялангуяа Орхон - Сэлэнгийн бэлчир, Сэлэнгэ, Улз голын хөндий зэрэг газруудаар сийрэг ой тохиолддог. Ихэвчлэн голын үйл ажиллагааны нөлөөгөөр хуримтлагдсан элсэн хурдас дээр тогтворжсон онцлогтой тул угаагдал эрчимтэй явагдаж, угаагдлаар хөрсөнд агуулагдах эрдэс бодис алдагддаг тул чандруулаг хөрс хэмээн ялган үздэг. Энэ хэв шинжийн хөрсний гол онцлог нь хучаас үеийн дор залган органик бодисын бараан хүрэн толбуудтай, сааралдуу өнгөтэй, цайвар бор өнгийн толбо судал бүхий чандруулаг давхарга тод ялгардаг.

Ой бүхий газарт уулын ойн ширэгт бараан хөрс тохиолдох бөгөөд ихэвчлэн уулын ар хажуугийн ойтой хэсэгт бүхэлд нь тархана. Түүхэн хөгжлийн явцад ой ашиглалт болон ой тэлж ургах, үүсэх үйл явцтай холбоотойгоор хөрсний хэв шинж, түүний шинж чанар болон ургамлын нөмрөг хувьсан өөрчлөгдсөөр иржээ.

Ойн ширэгт хөрс нь ихэвчлэн уулархаг, ойгоор хучигдсан нутгаар 800- 1700 метр өндөрт тархах бөгөөд цэвэр болон холимог шинэсэн, нарсан, хусан ойд элбэг тохиолддог. Ойн ширэгт хөрсний гол онцлог нь ялзмагт давхарга тод ялгарсан, ширэгт давхарга хөгжсөн, бөөмөрхөг үрлэн бүтэцтэй, чийгийн хангамж өндөр учир сулавтар хүчиллэг урвалын орчинтой, шингээгдсэн сууриудаар бүрэн ханасан, шаварлаг хурдсанд глейжилт бүдэг илэрдэг явдал юм.

Ургамал. Тус талбай нь монгол орны ургамал газарзүйн мужлалаар Монгол дагуурын уулын хээрийн тойрогт хамрагдаж байна (Өлзийхутаг,1983). Монголын нэрт ургамал судлаач, академич Н.Өлзийхутаг “Монгол орны ургамлын аймгийн тойм” (1982) бүтээлдээ тус нутгийг монгол орны ургамал газарзүйн мужлалаар Монгол Дагуурийн хээрийн тойрогт хамруулан авч үзсэн байдаг. (Өлзийхутаг,1982).

Амьтны аймаг. Сэлэнгэ аймгийн нутаг дэвсгэр нь Монгол орны амьтны аймгийн газар зүйн

хуваарилалтаар уулархаг Азийн дэд их муж, Монгол төвөдийн мужийн Монгол дагуурын тойрогт хамрагдана. Аймгийн нутагт 400 орчим зүйлийн шувуу, 4 зүйлийн гүрвэл, хоёр нутагтан, 50 гаруй зүйлийн загас, 5 зүйлийн туурайтан, 30 гаруй зүйлийн мэрэгчид, 10 гаруй зүйлийн махан идэштэн, 2 зүйлийн гар далавчтан 12 зүйлийн нялцгай биетэн, 12000 зүйлийн шавьж багтдаг гэсэн тоо баримт байдаг.

Эдийн засаг, дэд бүтэц. Сэлэнгэ аймгийн Баянгол сум нь: Улаанбаатар хотоос 156км, Дархан-Уул аймгаас 75 км. Аймгийн төвөөс 170 км зайд байрладаг. Дархан-Уул аймгийн Хонгор сум, Шарын гол сум болон Төв аймгийн Сүмбэр сум, Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумтай тус тус хиллэдэг. Улаанбаатар, Дархан, Сэлэнгэ чиглэлийн хатуу хучилттай авто зам дайран өнгөрдөг, мөн Төмөр замын зангилаатай Төвийн бүсэд хөгжих өндөр боломжтой сум юм.

БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ, БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЗӨВЛӨМЖ

3.1. Төслийн үйл ажиллагаанаас агаарын чанарт үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл

2021 онд уулын ажлын хөрс хуулалт, олборлолт, овоолго, тээвэрлэлтийн үед тоосжилт үүсэж агаарыг бохирдуулахаар байна. Дотоод шаталтат хөдөлгүүрээс гарах утаа тортог агаар орчинд хэсэгчилсэн бохирдолтыг бий болгоно.

3.2. Төслийн үйл ажиллагаанаас усан орчинд үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл

Түлш шатахуун, шатах тослох материалууд асгарах зэргээс үүдэн газрын болон газрын доорх ус бохирдох эрсдэлтэй. Ахуйн хатуу болон шингэн хог хаягдлын асуудлаа зөв менежментийн дагуу явуулаагүйгээс болж газрын гадарга болон гүний ус биологийн болон химийн бохирдолд орох эрсдэлтэй.

3.3. Төслийн үйл ажиллагаанаас газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөгт үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл

2022 онд уурхайн хөрс хуулалт болон уурхайн дэд бүтцийн үйл ажиллагаанаас газрын гадаргын төрх байдал алдагдаж, хөрсөн бүрхэвч доройтож, ургамлан нөмрөг хөрсөнд дарагдах зэргээр эвдрэлд орно.

Төслийн нутаг дэвсгэр болон түүний эргэн тойрны нутаг дэвсгэр дэх тээврийн хэрэгсэл, хүмүүсийн хөдөлгөөний ихсэлттэй холбоотойгоор хөрсөн бүрхэвч элэгдэн доройтох, ургамлан нөмрөг тоосонд дарагдаж тачир сийрэг болж бүрхэц багасна. Ил уурхайн малталт, дотоод замууд зэрэг үйл ажиллагаанаас гарах сийрэг бүтэцтэй хөрс салхинд амархан хийсэж тоосжилт үүсгэнэ. Газрын гадарга болон хөрс ахуйн хаягдал, шатах тослох материалаар бохирдоно.

3.4. Төслийн үйл ажиллагаанаас амьтны аймагт үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл

Төслийн үйл ажиллагаанд ашиглагдах техник тоног төхөөрөмжөөс гарах дуу чимээнээс болж хөхтөн, шувуу, жижиг мэрэгч амьтад дайжиж алга болох, мөн хөрс хуулалтын үйл ажиллагаанаас хөрсөн дэх макро, микро бичил амьтад үхэж хорогдох зэрэг нөлөөллүүд үүснэ.

3.5. Байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөллийг бууруулах зөвлөмж

Сөрөг нөлөөллийг бууруулах талаар дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

➤ Тоосжилт болон агаар бохирдуулагч хийнүүдийн хэмжилт судалгааг тогтмол хийж,

хяналт тавих. Стандарт шаардлагад заасан хэмжээнээс хэтрүүлэхгүй байх арга хэмжээ авах.

- Хөрс хуулж овоолго хийх ажлыг аль болох цөөн хоногт багтаахаар зохион байгуулах.
- Тоосжилт тархах хүрээ ачиж, тээвэрлэх, буулгах газраас 50-100 м орчимд байхаар зам, овоолгын байршлыг оновчтой сонгох, улмаар байнгын ажлын байрнаас зайдуу байршуулах хэрэгтэй.
- Уурхайн дотоод тээвэрлэлтийн авто замуудыг байнга усалж байх, ялангуяа тоосжилт, шороон шуурганы гаралт нэмэгддэг хуурайшилттай хаврын улиралд төслийн талбайг усаар норгох, чийглэх
- Төслийн талбайн хэмжээнд олон салаа зам гаргахгүй байх, хөрс тээвэрлэсэн автомашиныг хучиж, хөрс, тоос салхинд хийсэж, агаар орчинд тархахаас урьдчилан сэргийлэх.
- Техник тоног төхөөрөмжийн үзлэг, шалгалтыг тогтмол явуулж, засвар үйлчилгээг цаг тухайд нь хийж гүйцэтгэх.
- Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрсний хуулалт, хадгалалт, овоолгыг стандартын дагуу хийх
- Ашиглалтын явцад тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг тогтсон нэг маршрутын дагуу явуулах, МУ-ын стандартын дагуу замын уулзвар, салаалалт дээр тэмдэгжүүлэх
- Үржил шимт өнгөн хөрсийг хуулж овоолго хийх ажлыг аль болох цөөн хоногт багтаахаар зохион байгуулах
- Уурхайн үйл ажиллагааны явцад боломжтой газруудад нөхөн сэргээлтийг дор дор нь хийж байх
- Үржил шимт хөрсний алдагдал, өгөршлийг бууруулахын тулд хөрсний овоолгыг ургамалжуулах, шимт хөрсийг аль болох богино хугацаанд нөхөн сэргээлтэд ашиглах
- Тоног төхөөрөмжийн шатах тослох материал болон барилгын материалын Төвлөрсөн цэгийг байгуулж, нэвчүүлэхгүй материал ашиглан тохижуулах
- Талбайн хэмжээнд байрлах уст цэгүүдэд тогтмол горимын болон чанарын хяналт шинжилгээг явуулах
- Барилга, байгууламж байршуулсан хэсэгт үерийн ус зайлуулах шуудуу татах
- Шатах тослох материал, алдагдах, асгарах үед авах яаралтай арга хэмжээг урьдчилан тодорхойлж, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах
- Уурхайн дотоод, гадаад тээврийн үйл ажиллагаанаас үүсэх орчны тоосжилтыг бууруулахад газар доорх усны нөөцийг ашиглахаас аль болох зайлсхийж, цэвэршүүлсэн ахуйн хаягдал усыг эргүүлж ашиглах боломжийг судлах, боломжтой бол ашиглах
- Тоосны ялгаралтыг зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байлгахын тулд байнгын хяналттай ажиллах.
- Онц шаардлагагүйгээр газар хөндөхгүй байх.

Шимт хөрс хадгалах хамгаалах талаар.

Хөрс хуулалтын өмнө тухайн талбайг цэвэрлэж, техник хэрэгслийг саадгүй ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх шаардлагатай. Хуулсан шимт хөрсийг дээрх стандарт шаардлагуудад заасны дагуу нөхөн сэргээлтэд ашиглах хүртлээ тусгай талбайд овоолж хадгалах ба ингэхдээ дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

1. Шимт хөрсний овоолгыг салхинд хийсэх, усанд автах, хужиртах, хатуу биет, чулуу болон бусад хаягдалд дарагдан бохирдохоос хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах
2. Хоёр жилээс дээш хугацаагаар хадгалах шимт хөрсний овоолгын гадна талаар салхи, борооны элэгдлээс хамгаалах хамгаалалт хийх, овоолгын дээд гадаргуу, хажууг

хэлбэршүүлэн олон наст өвслөг ургамал тариалах

3. Шимт хөрсний овоолгын байршил, хэлбэр хэмжээ нь түүний хамгийн сайн хадгалагдах нөхцөлийг хангасан байх шаардлагатай ба шимт хөрсний овоолгын өндөр нь 5 м-ээс илүүгүй байх

4. Шимт хөрсний хадгалалт, хамгаалалт, тордолтын бүртгэл, хяналтын ажлыг зохион байгуулах, тогтмолжуулах

Уурхайн тоосжилттой тэмцэх арга хэмжээ.

Автомашин уурхайгаар явах үед тоос гарна. Үүнээс хамгаалахын тулд дараах арга хэмжээг авч явуулна. Үүнд:

- Тоног төхөөрөмж ажиллаж буй талбай, мөргөцгийг услах;
- Тоног төхөөрөмжийн кабиныг агаар солилцуулах төхөөрөмжөөр тоноглох;
- Ээлж бүрд тоног төхөөрөмжийн кабинд нойтон цэвэрлэгээ хийх;
- Автозам ба овоолгын талбайг байнга услан, засаж, тэгшилж байх

БҮЛЭГ 4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Сэлэнгэ аймгийн Баянгол сумын нутагт орших “Наран голын зүүн дэнж хш-102-114”-ын алтны шороон ордын, ТЭЗҮ, 2022 оны уулын ажлын төлөвлөгөө, Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээнд үндэслэн 2026 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулав.

Сэлэнгэ аймгийн Баянгол сумын нутагт орших “Наран голын зүүн дэнж хш-102-114” алтны шороон ордын 2026 оны ашиглалтын үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг ТЭЗҮ, олборлох тоног төхөөрөмжийн үзүүлэлт, бүтээл зэргийг харгалзан үзэн боловсруулав.

“Наран голын зүүн дэнж ХШ-102-с ХШ-104” алтны шороон ордын нөөцийг ЭБМЗ-ийн 2020 оны 07 сарын 01-ны өдрийн ХХ-09-12 тоот дүгнэлтийг үндэслэн гаргасан АМГ-ын даргын 2020 оны 11 сарын 05-ний өдрийн Н-112 тоот тушаалаар ордын нийт нөөцийг 2019 оны нэмэлт хайгуул, нөөцийн тодотгол тооцооны үр дүнгээр бодитой болон боломжтой нөөцийг (В+С) зэргээр шлихээр 285.96 кг, химийн цэврээр 215.54 кг-аар бүртгэж, Ашигт малтмалын нөөцийн улсын нэгдсэн тоо бүртгэлд бүртгэсэн байна. Дээрх нөөцөд тулгуурлан орд ашиглах ТЭЗҮ-г 2021 оны 02 сарын 04 өдөр Т/42 тушаалаар батлагдсан.

Ордын талбайд хучаас хөрсний дундаж зузаан 40.46 м, алт агуулсан элсний дундаж зузаан 2.05 м, алтны дундаж агуулга 1.597 гр/м³ байна. Газрын гадарга нь урдаасаа хойшоо унасан налуу тогтоцтой. Хуулах хөрсний ихэнх материал нь хайрга, дайрга, шаварлаг юм. Тус ордыг лицензийн хүрээнд уурхайн хэмжээсүүдийн дагуу уурхайн загварыг гаргахад ашиглах геологийн нөөцөөс ил уурхайн хүрээ хязгаарт хамрагдах нөөцөд хаягдалгүй, бохирдол тооцсоны үндсэн дээр үйлдвэрлэлийн нөөц буюу баяжуулах элсний нөөцийн хэмжээ гаргав.

Уурхай нь жил бүрийн 04 дүгээр сарын 01-нээс 11 дүгээр сарын 01-ний хооронд жилд 214 хоног нэг ээлжиндээ 20 цагаар 2 ээлж, нийт 2 жил ажиллана.

2026 оны төлөвлөлт. 2026 оны 4-10-р сарыг дуустал 7-н сарын хугацаанд хөрс хуулалт болон элс олборлолтын ажлыг явуулна. Уурхайн талбайг нээхдээ нөөцийн блокуудын өндөр агуулгатай блок болох төсөл захиалагчийн техникийн даалгаварт тусгасны дагуу 14-В блокоос эхэлж нээхээр төлөвлөв.

2026 онд Байгаль орчныг хамгаалах зорилгоор дараах ажлуудыг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

Ашиглалтын явцад зөвхөн технологийн процессуудад зайшгүй шаардлагатай замуудыг байгуулан, маршрутыг тогтоож, тоног төхөөрөмжүүдийг парклах талбайнуудыг тусгайлан байгуулах замаар онц шаардлагагүй олон салаа зам гарч газрын гадарга эвдэгдэхээс сэргийлнэ.

- Уурхайн ажлын явцад хөрс хуулалтын ажлыг технологийн дагуу явуулж, хуулсан хөрсийг аль болох хурдан нөхөн сэргээлтэд ашиглана.

- Өнгөн хөрсийг нөхөн сэргээлтэд шууд ашиглахгүй хадгалах нөхцөлд элэгдлээс хамгаалж доторх бичил организмын амьдралыг тэтгэх үүднээс гадаргууг нь ургамалжуулах арга хэмжээ авна.

- Төслийн үйл ажиллагаанаас гарах үйлдвэрлэлийн болон ахуйн хатуу хог хаягдлыг байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний дагуу байгаль орчинд ямар нэг сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байх талаас анхааран арга хэмжээ авч хогийг зайлуулна.

- Орон нутагт нөхөн сэргээлтийн ажлыг гэрээний дагуу хийж хүлээлгэн өгнө.

- Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг 9 сард мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэнэ. Тус менежментийн төлөвлөгөөнд заагдсан ажлуудыг бүрэн хийж гүйцэтгэхээр төлөвлөөд байна.

БҮЛЭГ 5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Дээр дурдсан болзошгүй гол сөрөг нөлөөллийг бууруулахын тулд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай юм. Болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг нөлөөлөлд өртөж болзошгүй бүрэлдэхүүн тус бүрээр нь ангилан тодорхойлов.

Монгол Улсын Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль, засгийн газар, БОАЖЯ болон бусад холбогдох газруудаас гаргасан зохих заавар, журмын дагуу “ПЕНТАТЕРРА” ХХК-ийн “Наран голын зүүн дэнж хш-102-114” алтны шороон ордын 2022 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулав. Энэхүү төлөвлөгөөнд уг төслийн байгаль орчныг хамгаалах талаар хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тусгасан бөгөөд төслийн одоогийн хүчин чадлын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулах хугацаанд уг төлөвлөгөө хүчин төгөлдөр байна.

Төсөл хэрэгжүүлэгч “ПЕНТАТЕРРА” ХХК нь байгалийн баялгийг ашиглаж, үйл ажиллагааны сөрөг нөлөөллөө байгальд үзүүлж байгаагийн хувьд оршин буй нутгийн байгаль орчныг хамгаалахад үйл ажиллагааныхаа нэг хэсгийг чиглүүлэх ёстой.

Тус компаниас байгаль хамгаалах, экологийн болзошгүй хямралаас урьдчилан сэргийлэх талаар тухайн жилд явуулах үйл ажиллагааны далайц, цар хүрээний хэмжээ нь эвдэрсэн газрыг нөхөн сэргээхэд гарах зардалтай тэнцэхүйц байх ёстой гэж үзэж болно.

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН БАЯНГОЛ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “НАРАН ГОЛЫН ЗҮҮН ДЭНЖ ХШ-102-114”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРД ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	2022онд мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Агаарын чанар	Уурхайн тоног төхөөрөмж, авто тээврийн хэрэгслээс үүсэх хорт хийн ялгарлыг бууруулахын тулд ашиглагдаж байгаа тээврийн хэрэгсэлд утааны шүүлтүүрүүдийн бүрэн бүтэн байдлыг шалгаж, тос, маслыг тогтоосон хугацаанд нь сольж байна.	Уурхайн хэмжээнд	Мот/цаг	Дотоод үйл ажиллагааны зардалд орсон		2022 онд	- Агаарын тухай хууль - Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль MNS 4585:2016 MNS 3384:82 MNS 5885:2008 MNS4990:2000
		Агаарын тоосжилтыг бууруулах зорилгоор дотоод тээврийн замыг тогтмол усалж байна. Зөвхөн нэг маршрутаар зорчих.	Дотоод тээврийн зам	30хоног* 8700м ² *0.02*0.42*0.9*2850	5623.5	5623.5	2022 онд	
		Мөн агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөллийг тогтоох, бууруулахын тулд хяналт шинжилгээг тогтмол хэрэгжүүлнэ.	Уурхайн хэмжээнд	-	Хяналт шинжилгээний зардалд орсон		2022 онд	
		Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хуулийн дагуу уурхайд ашиглагдаж байгаа тоног төхөөрөмжүүдийнхээ төлбөрийг төлнө. Уулын ажилд хамрагдах тээврийн хэрэгслүүд байна.	Уулын ажилд хамрагдах тээврийн хэрэгслүүд байна.	-	142.5	142.5		
Нийт					5766.0			
2	Гадаргын ба газрын доорх усны нөөц	Сав газартайгаа ус ашиглах гэрээгээ байгуулан төлбөрөө төлнө			Дотоод үйл ажиллагааны зардалд		Төслийн хугацаанд	Усны тухай хууль MNS 900:2005 MNS 4943:2015 MNS 5850:2008 MNS 4047:1988, MNS 4586:1998, MNS 6148:2010, MNS 0899:1992, MNS 0900:2010, MNS 4943:2011,
		Уурхайн ундны усны болон Наран голын хамгаалалтын бүсийг хамгаалах, тэмдэгжүүлэх, тохижуулах	Уст цэгт	-	5000.0	5000.0	Төслийн хугацаанд	
		Уурхайгаа тойруулан үерийн далан байгуулах зураг төслийг хийж гүйцэтгэх.	Уурхайн орчим	-	Дотоод үйл ажиллагааны зардалд		Төслийн хугацаанд	
		Унд ахуйн ус болон Наран голын эрүүл ахуй болон хамгаалалтын бүсийг тогтоож бүсэд мөрдөх журмыг сахиж ажиллана.	Унд ахуйн усаа хангах худаг	-	Төслийн хугацаанд дагаж мөрдөнө			
		Унд ахуйн ус болон Наран голын уснаас хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу шинжилгээ хийлгэх	Уст цэгт	-	Хяналт шинжилгээний зардалд орсон		Төслийн хугацаанд	
		Усны хэрэглээг тогтмол хянаж, тэмдэглэл хөтлөх	Гүний худагт	-	-		Төслийн хугацаанд	
		ШТМ хөрсөнд алдагдсан үед хусаж авах, саармагжуулах, цэвэрлэх арга хэмжээ авах, шаардлагатай багаж, материалыг бэлдэх /элс, хайрга, хүрз/,	Уурхайн хэмжээнд	-	Хөрсөн бүрхэвчийг хамгаалах арга хэмжээнд тусгагдсан.		Төслийн хугацаанд	

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН БАЯНГОЛ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “НАРАН ГОЛЫН ЗҮҮН ДЭНЖ
ХШ-102-114”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРД ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

		Гарам байгуулах зураг төсөл боловсруулах ажлын зардал	Уурхайн хэмжээнд	-	Уурхайн дотоод үйл ажиллагааны зардал		Төслийн хугацаанд	
		Гарам байгуулах зураг төслийн дагуу барих зардал	Уурхайн хэмжээнд	-	Уурхайн дотоод үйл ажиллагааны зардал		Төслийн хугацаанд	
	Нийт				5000.0			
3	Газрын хэвлий болон Хөрсөн бүрхэвч	Газар эзэмших гэрээгээ сумын засаг даргатай байгуулах, төлбөрөө төлөх.	Уурхайн хэмжээнд	-	Дотоод үйл ажиллагааны зардалд		Төслийн хугацаанд	Газрын тухай хууль MNS 5916:2008 MNS 5917:2008 MNS 5918:2008 MNS 3297:1991, MNS 5850:2008, MNS 5914:2008, MNS 591:2008, MNS 4919:2000, MNS 4920:2000,
		Шатах тослох материалыг хадгалах, түгээх цэгийг тохижуулж хяналтыг сайжруулсан байна.	Уурхайн олборлолтын хэсэгт	-			Төслийн хугацаанд	
		Уурхайн хотхон, уурхайн орчмын авто зогсоол явган хүний зам талбайг тохижуулж, машины техникийн хөл хөдөлгөөнд хяналт тавьж, олон салаа зам гаргах болон бусад шалтгаанаар үржил шимт өнгөн хөрс элэгдэж, эвдрэхээс урьдчилсан сэргийлэх арга хэмжээг авах	Орохыг хориглосон, автомашины зогсоол, нөхөн сэргээлт хийсэн талбай гэх мэт, тэмдэг тэмдэглэгээг тогтмол шинэчлэн тавьж байх	-	700.0	700.0	Төслийн хугацаанд	
		Үржил шимт хөрсийг ургамалжуулж хадгалах хамгаалах	Уурхайн хэмжээнд	-	1500.0	1500.0		
		Засварын газрыг талбайг цементжүүлэх, өөр газарт тос масло асгарсан тохиолдолд асгарсан хэсгийг элс асгаж саармагжуулан бохирдсон хөрсийг авч хог хаягдал руу ачуулна.	-	-	2000.0	2000.0	2022 онд	
		ШТМ-ыг стандартын шаардлага хангасан саванд хадгалах хадгалалтад хяналт тавих, орчны бохирдлоос сэргийлэх	Уурхайн хэмжээнд		Төслийн хугацаанд			
	Нийт				4200.0			
4	Ургамлан нөмрөг болон Амьтны аймаг	Олон салаа зам гаргахгүй байна.	Уурхайн зам, уурхайн хил хязгаар	-	Дотоод үйл ажиллагааны зардалд		Төслийн хугацаанд	Амьтны тухай хууль - Байгаль орчныг хамгаалах тухай MNS 5916:2008 MNS 5917:2008 MNS 5918:2008
		Гал түймрийн аюулаас хамгаалж гал унтраах багаж хэрэгслийг хотхонд байрлуулна.	Уурхайн хотхонд	-	1000.0	1000.0	Төслийн хугацаанд	
		Орд орчмын ургамлын бүрхэц, зүйлийн бүрдлийн судалгаа	-	-	Мэргэжлийн байгууллагатай байгуулсан гэрээ болон судалгааны ажлын тайлан		2 жилд 1 удаа	
		Орд орчмын амьтны зүйлийн бүрдэл, тархац	-	-				

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН БАЯНГОЛ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “НАРАН ГОЛЫН ЗҮҮН ДЭНЖ
ХШ-102-114”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРД ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

					байна. Зардал нь хяналт шинжилгээ, мониторингийн зардалд орсон.		
		Хотхоны ногоон байгууламж байгуулах			1000.0	1000.0	
		Нийт			2000.0		
5					Сөрөг нөлөөллийг бууруулах нийт зардал 16966.0 мян.төг		

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН БАЯНГОЛ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “НАРАН ГОЛЫН
ЗҮҮН ДЭНЖ ХШ-102-114”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРД ИЛ АРГААР АШИГЛАХ
ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	2-р жил мян.төг			Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
			3	4	5			
1	Ахуйн	Ахуйн шингэн болон хатуу хог хаягдал хаях цэгээ төсөл хэрэгжих сумын засаг даргаар тогтоолгоно.	Дотоод үйл ажиллагааны зардал				Үйл ажиллагааны турш	Хог хаягдлын тухай хууль 4-р зүйл, 5-р зүйл 9-р зүйл, 11-р зүйл, 12-р зүйл, 13-р зүйл, 14-р зүйл, 16-р зүйл, 18-р зүйл, 19-р зүйл, 20-р зүйл, 21 -р зүйл, 23-р зүйл, 24-р зүйл
		Ахуйн хог хаягдлаа эрх бүхий байгууллагатай гэрээ байгуулан тээвэрлүүлнэ.	Дотоод үйл ажиллагааны зардал				Үйл ажиллагааны турш	
		Хог хаягдлын төлбөрөө төлнө.	Дотоод үйл ажиллагааны зардал				Үйл ажиллагааны турш	
		Ахуйн шингэн болон хатуу хог хаягдлын хэмжээг тогтоож орон нутагт улирал тугамд мэдээллэж байна.	Дотоод үйл ажиллагааны зардал				Үйл ажиллагааны турш	
		Хогийн сав болон ажилчдын амьдрах байр, гал тогоонд хортон шавжийн ариутгал халдваргүйжүүлэлт хийлгэх	400.0			400.0		
2	Үйлдвэрийн	Ахуйн бохир ариутгах, халдваргүйжүүлэх, задлах бодис худалдаж авах зардал	800.0			800.0		
		Шингэн хаягдал хөрс болон гүний усыг бохирдуулж байгаа эсэхийг шалгаж биологийн болон химийн шинжилгээ хийлгэнэ.	Орчны хяналт шинжилгээний ажилд орсон.					
		Уурхайн засварын цехээс гарах ашигласан тос маслог эрх бүхий байгууллагад шилжүүлнэ.	600.0			600.0	Үйл ажиллагааны турш	
		Дахин ашиглагдах түүхий эдийг ялган тушаах	-			-		
Нийт зардал 1.4 сая / төг								

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН БАЯНГОЛ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “НАРАН ГОЛЫН
ЗҮҮН ДЭНЖ ХШ-102-114”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРД ИЛ АРГААР АШИГЛАХ
ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Хяналт шинж илгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтынцэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал,төг	Нийт зардал, мян.төг	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
1	2	3	4	5	6	8	
1	Агаар орчны бохирдол агаар дахь тоосны агууламж, NO ₂ , SO ₂ CO-ын агууламж, Хүнд металл тодорхойлох Агаар орчны бохирдол агаар дахь цацраг, дуу чимээ,агаарын харьцангуй чийгшил	Уурхайн карьер, ажилчдын хотгон, уурхайн дотоод зам	10 сард	4 цэгт 1 удаа хэмжилт хийлгэнэ.(нэг цэгт 20 минут, автомат анализатораар хэмжилт хийхээр тооцсон)	500.0 мян. төг	500	Агаарын тухай хууль, Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль, Агаарын чанар- хот суурин газрын гадаад орчны агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ MNS 6063: 2010, Агаарын чанар техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585: 2007
2	Усны ерөнхий химийн шинжилгээ, бактериологийн шинжилгээ (рН, ЕС, TDS, нийт шүлтлэг, хатуулгын хэмжээ, рН, цахилгаан дамжуулах чанар, Cl, SO ₄ , NO ₂ , NO ₃ , CO ₃ , HCO ₃) Ахуйн хаягдал усны ерөнхий химийн шинжилгээ, бактериологийн шинжилгээ (рН, ЕС, TDS, нийт шүлтлэг, хатуулгын хэмжээ, рН, цахилгаан дамжуулах чанар) Цэвэр болон бохирын нуураас хүнд металлын шинжилгээ /As, U, Pb, W, Th, Sn, Nb, Se, Zn, Zr/	Худаг-1, Цэвэр болонбохирын нуураас-2, Нарангийн голоос 3 дээж /талбайн эхэн, дунд, адаг буюу гаталж буйцэг	10 сард	Усны ерөнхий химийн шинжилгээ Хими бактериологийн бүрэн шинжилгээ 3 цэгээс 2 удаа	Усны ерөнхийхимийн шинжилгээнэгжийн үнэ 50.0мян.төг *6*1 удаа=300.0 мян.төг Хими бактериологийн бүрэн шинжилгээний үнэ 100.0*1/ундны усны худаг/*1 удаа=100.0мян.төг Хүнд металлын шинжилгээний үнэ 90.0 мян.төг 5цэг*1удаа*450.0мян.төг	Нийт 850.0 мян.төг *монгол ус итгэмжлэгдсэн лабораторийн үнэ	Усны тухай хууль, Хүрээлэн буй орчинд нийлүүлэх цэвэршүүлсэн бохир ус. Ерөнхий шаардлага MNS 4943:2008, Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 6148:2010, Ундны усны, эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ MNS 0900: 2005, Бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн байршил, цэвэрлэгээний технологи, түвшинд тавих үндсэн шаардлага MNS 4288:1995, Хаягдал ус зайлуулах цэг тогтоох журам Байгаль орчны сайд, Дэд бүтцийн хөгжлийн сайд, Эрүүл мэндийн сайдын 1995 оны 167/335/А/171 тоот тушаалын 2-р хавсралт.

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН БАЯНГОЛ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “НАРАН ГОЛЫН
ЗҮҮН ДЭНЖ ХШ-102-114”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРД ИЛ АРГААР АШИГЛАХ
ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

3	Хөрсний агрохими, нийт азот, хөдөлгөөнт фосфор, солилцох кали, карбонат, Хүнд металл(Cr, Pb, Cd, Ni, Zn), бактери	Уурхайн шимт хөрсний овоолго, ахуйн бохирусны хаягдал орчимд, хотхон,	10 сард	4 цэгт 1 удаа	90.0 мян төг	360.0	<ul style="list-style-type: none"> - MNS3985-87 Хөрсний ариун цэврийн байдлын үзүүлэлтийн нэр, төрөл - MNS3310-91 Хөрсний агро химийн үзүүлэлтийг тодорхойлох - MNS2305-94 Дээж авах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах журам - MNS(ISO)4814:1999. Атом Шингээлтийн Спектрометрээр шинжилгээ хийх
		засварын талбай					
4	Орд орчмын ургамлын бүрхэц, зүйлийн бүрдлийн судалгаа, амьтны зүйлийн бүрдэл, тархац	Тусгай зөвшөөрлийн талбай	8 сард		-	500.0	<p>Ургамлын тухай хууль MNS 6191:2010</p> <p>MNS 34 Амьтны тухай хууль, Ажиглах болон дээж талбайн тооллого</p> <p>Цэгэн ажиглалт, трансектийн аргууд 74 : 2003</p>
1-р жил					2210.0		
Нийт					2210.0		

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН БАЯНГОЛ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “НАРАН ГОЛЫН
ЗҮҮН ДЭНЖ ХШ-102-114”-ИЙН АЛТНЫ ШОРООН ОРД ИЛ АРГААР АШИГЛАХ
ТӨСЛИЙН 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тайлагнах хуваарь, задаргаа

Хугацаа	Олон нийтэд тайлагнах, танилцуулах ажлын жагсаалт	Зохион байгуулах хүний албан тушаа л
9-р сард	Орхайн үйл ажиллагааг сум орон нутгийн иргэд, ЗДТГ-ын мэргэжилтэн, холбогдох мэргэжилтнүүдэд газар дээр нь танилцуулна.	Байгаль орчны мэргэжилтэн, компанийн удирдлага зохион байгуулна. Зардал нь үйл ажиллагааны зардалд орно.
11 сарын 1-нд багтаана	менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг боловсруулан Дархан-Уул аймгийн байгаль орчин аялал жуулчлалын газар хүргүүлнэ.	
10-р сараас 12-р сарын 1-нд багтаан	Нөхөн сэргээлтийг танилцуулж улсын комисст хүлээлгэн өгч акт дүгнэлт гаргуулна.	

БҮЛЭГ 6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг Сэлэнгэ аймгийн Баянгол сумын захиргаатай урьдчилан тохиролцсоны үндсэн дээр хийнэ.

Хөрс хуулалтын ажлын явцад гарах үржил шимт хөрсийг уурхайг хааж, биологийн нөхөн сэргээлт хийх үед ашиглах зорилгоор овоолго хийж хадгална. Ашиглагдсан орон зайдхөрс болон хоосон чулуулгаар дотоод овоолгоор дүүргэлт хийнэ.

Дотоод овоолгоор нөхөн дүүргэлт хийсэн талбайн гадаргууд тэгшилгээ хийсний дараа, шимт хөрсний овоолгоос үржил шимт хөрсийг нөхөн сэргээлтийн ажил хийгдэж буйталбай луу түрж 20 см үеэр хучин хэлбэршүүлж засна.

Нөхөн сэргээгдэж буй газар, түүний хүрээлэн буй орчин нь олборлолтын дараа байгалийн тэнцвэрт байдлаа хадгалсан, унаган төрхдөө ойртсон байх ба хүний эрүүл мэндэдсөрөг нөлөөгүй байхаар хийгдэнэ.

Төлөвлөгөөний биелэлтийг улирал бүрийн эцэст нарийвчлан хэлэлцэж гүйцэтгэл тайланг сум, аймгийн холбогдох байгууллагуудад хүлээлгэн өгнө. Техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлын зардал уурхайн дотоод зардалд орсон бөгөөд 2026 онд олборлолтын ажилтай зэрэгцэн дотоод овоолго болон нөхөн сэргээлтээр 6.4 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хийнэ. 11-В, 12-В, 13-В блокуудад техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийнэ. Мөн өмнө эвдэрсэн 5.8 га талбайд биологийн нөхөн сэргээлтийг тус хийнэ . Байгаль хамгаалах зардалд нийт 51 сая төгрөг тусгав.

6. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө								
№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Техникийн нөхөн сэргээлт	Суларсан орон зайд дүүргэлт хийх	га	6.4		20.000.000	2026 он	Нөхөн сэргээлтийн журам
2.	Биологийн нөхөн сэргээлт	Уурхайн ашиглалт дууссаны дараагаар биологийн нөхөн сэргээлтийг стандартын дагуу хийж гүйцэтгэх	га	5.8		10.000.000	2026 он	
3.	Татан буулгах, хаалтад бэлтгэх							
	Нийт			7.2		30.000.000		

7. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө								
№	Нөлөөлөлд өртөх иргэд	Нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн өртөг, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1.	Уг төслийн талбайд айл өрх, өвөлжөө хаваржаа байхгүй бөгөөд нүүлгэх шилжүүлэх ажил хийгдэхгүй болно	0	0	0	0	0	0	
8. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө								
№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Сэлэнгэ аймгийн Баян голын сумын байгаль хамгаалагч холбогдох удирдлагуудтай зөвшилцөж дүйцүүлэн хамгаалах газар нөхөн сэргээлтийн ажил хийгдэнэ.	Техникийн нөхөн сэргээлт хийж, шимт хөрсөөр хучиж, олон наст ургамал тарих	1.5 га талбай	-	Байгаль орчныг хамгаалах зардалд тусгагдсан	5.000.000	2026 онд	
	Нийт					5.000.000		

9. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Археологийн дурсгал	Илэрсэн эртний олдворуудыг улирал болгон хяналт тавьж ажиллана .	Олдвор илэрсэн талбайд	-	-	болзошгүй зардалд 200.000	тухайн нөхцөлд	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль
2.	Палеонтологийн дурсгал							
	Нийт					1 00.000		

10. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө								
№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Байгалийн гамшиг, аюулт үзэгдэл	Эрх бүхий байгууллагаар барилга байгууламжийн Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээг хийлгэнэ.	Тусгай зөвшөөрлийн талбай болон нөлөөллийн бүс тогтоосон дотор	1	10.000.00	10.000.000	1 жил тутам, Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг тодотгохтой уялдуулан тухай бүр	Засгийн газрын 2018 оны 67 дугаар тогтоолын хавсралт Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээ хийх журам Гамшгаас хамгаалах тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/
2		Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөнд тодотгол хийх		1	-	-		
Нийт						10.000.000		Үйл ажиллагааны зардал

11. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			2026 он				
			Сар ...	Сар ...	Сар ...		
	1	2	3	4	5	6	7
1	Ус, Агаар, хөрс, Цацраг шинжилгээ хийх	5.0 сая	2	5	8, 11	Б. Амангельд	
2	Техникийн нөхөн сэргээлт, болон	30.0 сая	3,4	5,6	7,8,9	Б. Амангельд	

	биологийн нөхөн сэргээлт						
3	Дүйцүүлэн хамгаалах	5.0 сая		5,6		Б. Амангельд Ээлжийн дарга нар	
4	Түмэн мод хөтөлбөр	11.0 сая	5		10	Удирдлага	
5	Түүх соёлын өвийг хамгаалах	0.1 сая	3	8	11	Б. Амангельд	
	Нийт	51.0сая					

14. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
	1	2	3	4	5	6	7
4.	Сумын иргэд, Сумын ЗДТГ	Багийн хурал	Уурхайн үйл ажиллагаа, байгаль орчныг хамгаалах чиглэлээр хийсэн ажил	Улиралд 1 удаа	1.0 сая	Б. Амангельд	ЗДТГ Хурлын заал, Соёлын төв
	Нийт						

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НЭГДСЭН ТӨСӨВ

Хүснэгт 13. Байгал орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хангахад шаардагдах зардлын нэгтгэл

№	2026 онд байгаль орчны чиглэлээр хийгдэх ажлын нэгдсэн төсөв	зардал (төг)	Тайлбар	
1	Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө	6.4 га техник нөхөн сэргээлт, 5.8 га биологийн нөхөн сэргээлт	30.000.000	Байгаль орчныг хамгаалах зардал
2		Дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	5.000.000	Байгаль орчныг хамгаалах
3		Тэрбум мод тарих хөтөлбөр	9.000.000	Тэрбум модны хүрээнд 300 ш мод тарина.
4		Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	200.000	Байгаль орчныг хамгаалах зардал
5		Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	100.000	Байгаль орчныг хамгаалах зардал
6		Онцгой хамгаалалтын бүсийн 1.5 га талбайд нөхөн сэргээлтийн хийх	6.000.000	Байгаль орчныг хамгаалах зардал
7		Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	5.000.000	Байгаль орчныг хамгаалах зардал
8	Байгаль хамгаалах зардал	Нийт зардал	51.000.000	Пентатера ХХК-ийн Байгаль хамгаалах зардлын нийт төсөв
		Удирдлага зохион байгуулалтын арга хэмжээний төлөвлөгөө	1.000.000	Үйл ажиллагааны зардал

2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, техникийн нөхөн сэргээлт, дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн сэргээлт, хөрс болон ургамалд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, хог хаягдлын менежмент, түүх соёлын өвийг хамгаалах зэрэг арга хэмжээнд нийт 51,000,000 төгрөг зарцуулахаар төлөвлөөд байна. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 38.1.8-р заалтын дагуу нөхөн сэргээлтийн 50% буюу **25,500,000** төгрөг барьцаа байршуулна.